

BORGARTING LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 12.11.2007

Saksnr.: 06-039474ASI-BORG/01

Dommere:

Lagmann
Kst. lagdommer
Ekstraordinær lagdommer

Wilhelm Omsted
Bjørn Engstrøm
Hans Petter Lundgaard

Ankende part

Harald Eivind Heitmann

Advokat Per Danielsen

Ankematpart

Tom Roger Bakkeli

Advokat Cato Schiøtz

Ankematpart

Verdens Gang AS

Advokat Cato Schiøtz

Ankematpart

Bernt Olufsen

Advokat Cato Schiøtz

Saken gjelder krav om oppreisning for ærekrenkende utsagn i avisen Verdens Gang (VG). Kravet bygger på skadeserstatningsloven § 3-6, jf. straffeloven §§ 246 og 247.

Bakgrunnen for oppreisningskravet er et avisoppslag i VG torsdag den 6. februar 2003 med omtale av en skipskaptein som skulle ha ført et skip under alkoholpåvirkning mens skipet var lastet med sprengstoff. Skipskapteinen var Harald Eivind Heitmann som på den tiden var kaptein på lasteskipet "Norbjørn". Avisoppslaget var basert på en artikkel i ukeavisen "Svalbardposten" noen dager tidligere

Frakteskipet "Norbjørn" ankom Kapp Amsterdam ved Svea på Svalbard den 9. desember 2002 ca kl 17.00, klart for lossing. Dagen etter ble sysselmannen på Svalbard varslet om at et større antall dunker med flytende sprengstoff hadde forskjøvet seg, og at sprengstoff hadde blandet seg med batterisyre i lasterommet. Sysselmannen ble varslet via logistikkleder Lasse Stener Hansen i Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS (SNSG) som på vegne av selskapet sto for lossingen av "Norbjørn". Han hadde ankommet skipet om morgenen ca kl 08.00. Stener Hansen merket at kapteinen ikke var edru og varslet også om dette. Det var teknisk direktør i SNSG som kontaktet sysselmannen.

Da man ikke visste hvordan sprengstoffet og batterisyre ville reagere sammen, ble fartøyet og kaiområdet ca. kl. 11.40 samme dag evakuert etter ordre fra sysselmannen. På ettermiddagen samme dag ble det klarlagt at det ikke var noen eksplosjonsfare og lossearbeidet ble gjenopptatt. Heitmann ble tatt med til Longyearbyen for blodprøvetaking og klinisk undersøkelse fordi også sysselmannens representant hadde observert Heitmann som synlig beruset om bord. Han erkjente alkoholinntak, men opplyst at drikkingen hadde skjedd samme dag (den 10. desember 2002) fra ca. kl. 10 da han gikk av tjeneste. I avhør av Heitmann 15. mai 2003 har han også erkjent å ha drukket alkohol ca kl. 16.30 samme dag etter at det ble klarlagt at lossearbeidet kunne fortsette.

Det ble utarbeidet en anmeldelse mot Heitmann den 10. desember 2002 av førstebetjent Erlend Folstad ved sysselmannens kontor. Blodprøven som ble tatt samme dag kl 19.15 viste en promille på 2,04.

Siktelsen mot Heitmann ble formelt utarbeidet den 13. desember 2002 av sysselmannen i form av beslutning om kroppslig undersøkelse (blodprøvetaking og klinisk undersøkelse). I siktelsen heter det at det foreligger skjellig grunn til mistanke om overtredelse av straffeloven § 422 andre ledd for som fører av skip...forsettlig eller uaktsomt å ha beruset seg i tjenesten eller når denne foresto. Grunnlaget var "tirsdag den 10. desember 2002 på ettermiddagen ved Kapp Amsterdam i Svea, Svalbard som kaptein på frakteskipet "Norbjørn" beruset han seg under tjenesten". Sjøfartsinspektøren i Tromsø ble formelt involvert i saken ved oversendelse fra sysselmannen den 28. februar 2003. Anmeldelsen av Heitmann ble henlagt etter bevisets stilling den 15. januar 2004.

Stevning i saken ble tatt ut 25. april 2003 av advokatfullmektig Ole Gramstad Jensen for advokat Per Danielsen med krav om mortifikasjon, erstatning og oppreisning. I stevningen punkt 1 heter det om avisoppslaget at til ”grunn for oppslaget lå at saksøker Harald Heitmann, som er angjeldende kaptein, var pågrepet, og derved siktet, for promillekjøring med skip”. Da dette ifølge stevningen ikke var korrekt, forelå overtredelse av straffeloven §§ 246 og 247.

Tingretten avsa dom i saken den 30. november 2004 med slik domsslutning:

1. Begjæringen om mortifikasjon av utsagn 1.4 og 1.5 avvises.
2. Verdens Gang AS, Bernt Olufsen og Roger Bakkeli frifinnes for kravet om mortifikasjon av utsagn 1.1, 1.2 og 1.3 og for kravet om oppreisning.
3. Harald Eivind Heitmann dømmes til å betale saksomkostninger til Verdens Gang AS, Bernt Olufsen og Roger Bakkeli med totalt 119 288 –etthundre og nittentusentohundreogåttiåtte – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.

Harald Eivind Heitmann anket dommen til Borgarting lagmannsrett for så vidt gjaldt tingrettens domsslutning punkt 2 og 3. Heitmann anket ikke domsslutningen punkt 1.

Borgarting lagmannsrett fant i beslutning av 7. februar 2005 det klart at den straffprosessuelle anken ikke ville føre frem. Anken ble deretter fremmet og tatt under behandling etter tvistemålslovens regler, jf. straffeprosessloven § 435, for så vidt gjelder frifinnelsen for krav om oppreisning og saksomkostninger i domsslutningen punkt 2 og 3.

Ankeforhandling ble holdt i lagmannsrettens hus i Oslo den 17. og 18. oktober 2007. Det ble gitt partsforklaringer og ført to vitner. Dokumentasjonen fremgår av rettsboken. Saken står i det vesentlige samme stilling som for tingretten. De to vitnene ble imidlertid ikke ført for tingretten.

Om saksforholdet for øvrig vises til tingrettens dom.

Den *ankende part* har i det vesentlige anført:

Saken gjelder faktabeskyldinger, ikke verdivurderinger. Det følger av fast, etablert hovedregel i faktabeskyldningssaker at media skal dømmes dersom ikke ”spesielle grunner” foreligger som kan begrunne frifinnelse. Her foreligger ikke slike særlige grunner som det er vist til i rettspraksis. Tingrettens lovanvendelse er her grunnleggende gal, fordi tingretten overhodet ikke vurderer den rettsanvendelsesmessige korrekte problemstilling.

Det anføres for øvrig at Verdens Gang AS m.fl. har gått utenfor de rettslige grensene som gjelder for adgangen til å gjengi siktelser. VG har gjengitt både siktelsen mot Heitmann og avisoppslaget i Svalbardposten helt galt. VG har feilaktig referert at det angjeldende fartøy

var til sjøs, mens det vitterlig lå til kai. Uansett eksisterer etter gjeldende rett kun ansvarsfri adgang til å referere siktelser riktig, selv om disse skulle vise seg å ha et uriktig innhold.

Tingretten har feilaktig lagt til grunn at retten til overdrivelse får betydning i en sak av denne karakter. Tilsvarende har tingretten stilt for lave krav til journalistisk aktsomhet, bl.a. begrunnet i at avisen ikke gjorde nok for å undersøke saken før avisartikkelen ble trykket. Tingretten har også feilbehandlet adgangen til å referere ("videreformidle"). At saken har allmenn interesse er riktig, men irrelevant. Spørsmålet er om det har allmenn interesse å identifisere den ankende part og beskyldt ham for straffbare handlinger. Allmenn interesse er etter gjeldende rett uansett bare en nødvendig, ikke en tilstrekkelig, betingelse for ansvarsfrihet.

Samlet sett er tingrettens rettsstridsvurdering feil, særlig fordi retten fjerner seg fra den nevnte hovedregel det ikke finnes grunnlag for å fjerne seg fra. Tingretten har heller ikke tatt tilstrekkelig hensyn til uskyldspresumpsjonen i Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon (EMK) artikkel 6, som etter rettspraksis åpenbart er relevant også i injuriersaker. VG har opptrådt rettsstridig og uaktsomt.

Ankende part har nedlagt slik påstand:

1. Verdens Gang AS dømmes til å betale oppreisning til Harald Eivind Heitmann fastsatt etter lagmannsrettens skjønn, oppad begrenset til kr. 500 000,-, med tillegg av lovens morarenter regnet fra forfall og til betaling skjer.
2. Bernt Olufsen dømmes til å betale oppreisning til Harald Eivind Heitmann fastsatt etter lagmannsrettens skjønn, oppad begrenset til kr. 100 000,-, med tillegg av lovens morarenter regnet fra forfall og til betaling skjer.
3. Tom Bakkeli dømmes til å betale oppreisning til Harald Eivind Heitmann fastsatt etter lagmannsrettens skjønn, oppad begrenset til kr. 100 000,-, med tillegg av lovens morarenter regnet fra forfall og til betaling skjer.
4. Verdens gang AS dømmes til å hefte solidarisk for de oppreisningsbeløp Bernt Olufsen og Tom Bakkeli dømmes til å betale.
5. Verdens Gang AS, Bernt Olufsen og Tom Bakkeli dømmes in solidum til å betale Harald Eivind Heitmanns saksomkostninger for tingrett og lagmannsrett med tillegg av lovens morarenter regnet fra forfall og til betaling skjer.

Ankemospartene har i det vesentlige anført:

Tingrettens dom er korrekt. Ankemospartene skal derfor frifinnes og tilkjennes sakens omkostninger for lagmannsretten. Ankemospartene peker særlig på lagmannsrettens beslutning av 7. februar 2005. Retten tok da stilling til spørsmålet om anken også skulle omfatte den tidligere nedlagte mortifikasjonspåstanden. Lagmannsretten kom til at det var "klart" at anken ikke kunne føre frem, og fremmet ikke saken for så vidt gjaldt denne delen. Rettsstridsvurderingen er den samme når det gjelder mortifikasjon som for oppreisning. Det er da like "klart" at oppreisningspåstanden ikke kan tas til følge.

Den ankende part tolker den omstridte avisartikkelen uriktig. Man kan ikke lese overskrift og billedtekst isolert, men må lese hele artikkelen i sammenheng. Det erkjennes at det er en unøyaktighet i overskriften, men denne har ingen rettslig betydning. Det minnes om at siktelsen av 13. desember 2002 refererer seg til brudd på straffelovens § 422 andre ledd, som gjelder fører av skip som forsettlig eller uaktsomt beruser seg "under tjenesten". Det springende punkt er at siktelsen refererte seg til at den ankende part var beruset under tjenesten – det ulovlige og straffbare alkoholinntaket skjedde imidlertid da båten lå ved kai, ikke under fart. Dagjeldende strl. § 422 andre ledd skiller imidlertid ikke mellom disse forholdene så lenge alkoholinntaket skal ha skjedd "under tjenesten".

For at domfellelse av VG skal finne sted, må kravet til "pressing social need" (tvingende sosialt behov) være oppfylt. Det foreligger en massiv rettspraksis som understreker at dette er et meget strengt krav, som den ankende part ikke tilfredsstiller.

Saken gjelder *ikke* en rett til ansvarsfri adgang til å referere siktelser. Ankemotpartene påberoper seg således intet referatprivilegium. Det avgjørende er at den helhetsvurdering som skal foretas ved utøvelsen av det skjønn som "pressing social need" gir anvisning på, ikke er tilfredsstilt. Det er et viktig moment at siktelsen i det vesentlige er korrekt referert i VGs artikkel.

Ved avgjørelsen av dette kriteriet er spørsmålet om "allmenn interesse" det viktigste. Kombinasjonen "allmenn interesse" og tilfredsstillelse av "ethics of journalism", må i denne saken føre til frifinnelse. I tillegg har nærværende sak også andre momenter, som klart trekker i samme retning. Det er tale om videreformidling av en nyhetsreportasje. Avisartikkelen tar forbehold samtidig som artikkelen er mer forsiktig og i mer dempet form enn artikkelen i Svalbardposten som var kilden til avisomtalen i VG.

I forbindelse med lagmannsrettens rettsanvendelse er det viktig å påpeke at man etter år 2000/2001 står overfor en helt ny rettslig situasjon når det gjelder vurderingen av injurier. Ytringsfriheten er i dag vesentlig styrket – noe som bl. a. fremgår av motivene og ordlyden til den nye Grunnloven § 100.

For tingretten henviste den ankende part i stor grad til høyesterettspraksis og juridisk teori før 2000 – disse rettskildene har i dag svært begrenset betydning.

I tillegg ble det for Oslo tingrett lagt vesentlig vekt på Høyesteretts avgjørelse i den såkalte Tønsberg Blad-saken, Rt. 2003 s. 928 (dissens 4-1). Her ble Tønsberg Blad dømt for å ha fremsatt en usann ærerenkende beskyldning. Høyesteretts dom ble imidlertid av Strasbourg-domstolen 8. februar 2007 erklært å være i strid med EMK artikkel 10.

Under enhver omstendighet er ikke vilkårene for oppreisning i henhold til skadeserstatningslovens § 3-6 til stede. Bestemmelsen er en "kan"-bestemmelse. Etter en

konkret vurdering av de skjønnsmessige momenter som denne bestemmelsen gir anvisning på, er det ikke grunnlag for oppreisning.

Ankemotparten har nedlagt slik påstand:

1. Oslo tingretts dom stadfestes.
2. Ankemotpartene tilkjennes sakens omkostninger for Borgarting lagmannsrett.

Lagmannsretten bemerker:

Vilkårene for å idømme oppreisning for ærekrenkelser fremgår av skadeserstatningsloven § 3-6. Bestemmelsens første ledd lyder:

”Den som har krenket en annens ære eller privatlivets fred, skal, såfremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under hensyn til den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke økonomisk art som retten finner rimelig.”

Det skal etter rettspraksis legges til grunn at krenking av en annens ære foreligger når gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 246 eller § 247 er oppfylt. I tillegg kreves at ærekrenkelsen er rettsstridig, jf. Rt. 2005 s. 1677 avsnitt 54 (Fædrelandsvennen).

Når krenkingen er forøvd i trykt skrift, følger det av § 3-6 andre ledd at eier eller utgiver kan pålegges å betale slik ytterligere oppreisning som retten finner rimelig.

Avisoppslaget i VG

Saken gjelder avisartikkelen i VG torsdag den 6. februar 2003. På førstesiden av avisen ble brukt oppslaget ”Kaptein fyllekjørte med dynamittskip” (utsagn 1). Inne i avisen på side 29 er trykket overskriften ”Kaptein fyllekjørte med dynamitt” (utsagn 2). I ingressen heter det:

”Med flere tonn dynamitt, syre og sprengstoffkomponenter hulter til bulter i lasterommet, skal den norske kapteinen i 50-årene ha ført frakteskipet ”Norbjørn” i alkoholrus” (utsagn 3).

I den ene bildeteksten heter det: ”Farlig rot. Kapteinen var beruset og den farlige lasten av dynamitt og syre lå strødd utover i lasterommet da frakteskipet ”Norbjørn” la til kai.”

I den andre bildeteksten heter det: ”Evakuert. Hele kaianlegget utenfor Svea på Svalbard måtte evakueres i all hast på grunn av eksplosjonsfaren i lasterommet på ”Norbjørn”.

I avisartikkelen fremgår det at kaianlegget Kapp Amsterdam på Svalbard måtte evakueres i all hast på grunn av fare for eksplosjon. Dette skyldtes at dynamitt og batterisyre var spredt utover i lasterommet som følge av hardt vær under overfarten til Svea. Videre er det opplyst i avisartikkelen at sysselmannen hadde fattet mistanke om at kapteinen var

alkoholpåvirket og at han var tatt med til Longyearbyen for å få tatt blodprøve. Videre heter det: "Til tross for at blodprøven ble tatt flere timer etter at skipet la til kai, avdekket den at kapteinen hadde alkohol i blodet."

Videre heter det at sysselmannen, i følge Svalbardposten, hadde "siktet kapteinen for promillekjøring, etter han avla den positive blodprøven".

Det fremgår av avisoppslaget at kapteinen var "mistenkt for å ha brutt reglene", og at kapteinen var under etterforskning mistenkt for ikke å ha sikret den farlige lasten godt nok. Det heter at sysselmannen hadde trukket inn Sjøfartsinspektøren for å vurdere graden av ulovlighet. Til slutt heter det i avisartikkelen:

"Det var etter en tøff seilas langs Vest-Spitsbergen i desember ifjor at sysselmannen fattet mistanke om at skipskapteinen var beruset.

Kapteinen er avhørt, men det var i går ikke mulig å få bekreftet hvilke påtalemessige tiltak Sysselmannen har fattet i saken."

Avisoppslaget i Svalbardposten

Avisoppslaget i VG var basert på en avisartikkel i Svalbardposten den 31. januar 2003. I Svalbardposten ble brukt overskriften "Hadde alkohol i blodet", mens det i ingressen het at kapteinen "mistenkes for å ha ført frakteskipet "Norbjørn" – med flere tonn sprengstoff – i alkoholrus". Det heter videre at kapteinen hadde status som siktet og hadde avlagt en positiv blodprøve. Her heter det videre:

"Testen som ble tatt flere timer etter at "Norbjørn" hadde klappet til kai i Svea i desember i fjor, viste at kapteinen fortsatt hadde alkohol i blodet".

Avisartikkelen i Svalbardposten opplyser videre at kapteinen var mistenkt for ikke å ha sikret den farlige lasten godt nok, og omtaler evakueringen av kaianlegget på grunn av eksplosjonsfrykt.

Det er lagmannsrettens oppfatning at VGs artikkel stort sett er en korrekt gjengivelse av hovedtrekkene i oppslaget i Svalbardposten. Sistnevnte avis hadde for øvrig også omtalt evakueringen av skipet og kaia i et oppslag den 13. desember 2002, men denne artikkelen var VG ikke kjent med på det tidspunkt VG trykket sin artikkel.

En nærmere vurdering av artikkelen i VG

Den ankende part hevder at de tre gjengitte utsagnene (utsagnene 1-3 ovenfor) er ærekrenkende, og de danner grunnlaget for den ankende parts krav om oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6. Lagmannsretten er enig i at de tre utsagnene isolert sett gir et inntrykk av at kapteinen på "Norbjørn" har ført skipet i påvirket tilstand, noe som er positivt uriktig og ærekrenkende for Heitmann. Kapteinen er riktignok ikke avbildet eller omtalt med navn, men det ville ikke være vanskelig å identifisere ham ved nærmere

undersøkelser i og med at skipets navn er angitt og det er opplyst at kapteinen var norsk og i 50-årene. De som var kjent i miljøet, ville uten tvil forstå hvem det dreide seg om.

Etter rettspraksis er det på det rene at overskrifter ikke kan leses isolert. Det skal foretas en helhetsvurdering av avisartikkelen. Det avgjørende er hvordan en alminnelig avisleser vil oppfatte den, jf. Rt. 2004 s. 1483 (Blottersaken) med videre henvisninger. Når avisartikkelen leses i sammenheng, får leseren en noe mer nyansert oppfatning av saken enn etter en isolert lesing av overskriften. Det nevnes at kapteinen var mistenkt for å ha ført skipet i alkoholpåvirket tilstand, at det var tatt blodprøve og at det var tatt ut siktelse mot vedkommende i den forbindelse. I ingressen heter det at kapteinen "skal ha" ført skipet i alkoholrus. Lest i sammenheng får leseren likevel et inntrykk av at mistanken og siktelsen gjaldt det forhold at kapteinen hadde ført skipet i påvirket tilstand ("siktet kapteinen for promillekjøring"). Det nevnes ikke noe sted den muligheten at kapteinen hadde drukket etter at skipet var lagt til kai. Etter lagmannsrettens vurdering foreligger det derfor i dette tilfellet uriktige, ærekrenkende utsagn. Utsagnene er i hovedsak utsagn av faktisk karakter, selv om artikkelen i VG sett i sammenheng også inneholder elementer av verddivurderinger (value judgements). Det å bli beskyldt for å ha ført et skip i beruset tilstand, er etter lagmannsrettens mening en vesentlig mer alvorlig beskyldning enn å bli beskyldt for å ha drukket alkohol etter at skipet er ved kai, selv om vedkommende skulle være i tjeneste.

Hovedregelen etter norsk injurielovgivning og rettspraksis etter EMK artikkel 8 (respekt for privatliv) og 10 (ytringsfrihet) er at faktabeskyldninger som ikke er bevist, ikke er beskyttet av ytringsfriheten, jf. Rt. 2005 s. 1677 (Fædrelandsvennen) avsnitt 90, bl. a. med henvisning til Rt. 2003 s. 928 (Tønsberg Blad). Det må foreligge spesielle grunner for å fravike denne hovedregelen.

For at usanne faktabeskyldninger (factual statements) rettet mot en privatperson skal nyte vern under ytringsfriheten, kreves det i første rekke at reportasjen som utsagnene inngår i, har allmenn interesse. Det er også et viktig vilkår at det er utvist tilstrekkelig aktsomhet fra avisen sin side. Lagmannsretten skal først se nærmere på disse hovedvilkårene.

Etter lagmannsrettens oppfatning hadde oppslaget i VG allmenn interesse. Det var tale om en tilsynelatende dramatisk hendelse, og saker om skipsfart har generelt sett stor interesse i Norge. Her kunne det være tale om at en kaptein hadde ført et fraktefartøy med sprengstoff om bord i påvirket tilstand. Evakuering av et skip og et kaiområde pga eksplosjonsfare må sies å være en nyhet av allmenn interesse, også, og kanskje særlig, når dette var kombinert med opplysningen om at skipets kaptein var påvirket da evakueringen fant sted. Dette var forhold som hang sammen med hverandre i avisartikkelen. At oppslaget hadde stor interesse, illustreres også av det faktum at flere andre aviser samme dag gjenga VG sin artikkel. Det er fremlagt dokumentasjon for at dette gjaldt Dagsavisen, avisen Fremover og Moss Dagblad basert på en pressemelding om saken fra ANB. Denne pressemeldingen ble

også gjengitt i Siste.no. Pressemeldingen fra ANB (og de andre mediernes gjengivelse) var for øvrig mindre forbeholden med hensyn til at det var blitt ført skip i påvirket tilstand enn VG sin artikkel.

Når det gjelder spørsmålet om VG utviste tilstrekkelig aktsomhet, er lagmannsretten i tvil. Det er på det rene at journalist Tom Roger Bakkeli i VG sjekket noen av kildene som lå til grunn for oppslaget i Svalbardposten før artikkelen ble trykket. Journalisten arbeidet med artikkelen fra ca. kl. 16 om ettermiddagen og utover kvelden dagen før artikkelen ble trykket. Han var i kontakt med Svalbardposten, Lasse Stener Hansen og sysselmannens kontor. Bakkeli fikk ved sysselmannens kontor bekreftet pr. telefon at det forelå en siktelse mot kapteinen om beruselse i tjenesten, og at det ikke var noen feil i gjengivelsen av denne i Svalbardposten, men han fikk ikke oversendt selve siktelsen. Bakkeli fikk bekreftet viktige opplysninger ved sine samtaler med Stener Hansen, herunder at kapteinen hadde vært synlig beruset i forbindelse med lossingen av skipet. Svalbardposten opplyste til Bakkeli at verken rederiet eller kapteinen hadde kontaktet avisen i anledning av artikkelen som var trykket ca en uke tidligere. Bakkeli fikk ikke opplyst kapteinens navn. Journalisten fikk ikke kontakt med rederiet (som han fikk opplyst navnet på) for på den måten å sjekke saken nærmere med rederiet eller kapteinen.

VG kan etter lagmannsrettens oppfatning kritiseres for ikke å ha ventet med trykkingen slik at rederiet og/eller kapteinen først kunne kontaktes og dermed kunne ha kommentert opplysningene i saken, eventuelt korrigert for feil og misforståelser. Det forhold at VG ønsket å bringe nyheten før andre aviser/medier, er ikke et tilstrekkelig hensyn for å kunne la være å kontakte den person som beskyldningene direkte gjelder. På den annen side fikk Bakkeli bekreftet ved et offentlig kontor at det forelå en siktelse mot kapteinen og fikk gjennom sine undersøkelser ingen indikasjoner på at det var noen feil ved siktelsen slik denne var blitt gjengitt i Svalbardposten. Siktelsen inneholdt intet om at kapteinen hadde vært alkoholpåvirket mens skipet var i fart.

Det må foretas en helhetsvurdering av om det var rettmessig av VG å trykke artikkelen den 6. februar 2003. Etter unntaksbestemmelsen i EMK artikkel 10 nr. 2 må det foreligge et tvingende samfunnsmessig behov (pressing social need) for å gjøre inngrep i ytringsfriheten. Det må være et rimelig forhold mellom inngrepets konsekvenser for ytringsfriheten og hensynet til å beskytte Heitmann. Det er tale om en avveining eller balansering mellom vernet av ytringsfriheten og den enkeltes interesse i å verne sitt omdømme.

Behovet for inngrepet i ytringsfriheten må være overbevisende begrunnet. Det har betydning at saken gjelder videreformidling av et nyhetsoppslag av allmenn interesse, selv om hendelsene hadde funnet sted på et tidligere tidspunkt.

Lagmannsretten tar utgangspunkt i saken inntatt i Rt. 2005 s. 1677 (Fædrelandsvennen):

”(71) Oppreisning kan idømmes etter skadeserstatningsloven § 3-6 når dette er nødvendig i et demokratisk samfunn for å verne andres omdømme eller rettigheter, jr. artikkel 10 nr. 2. I denne sak er det nyhetsmedias frihet til å meddele og publikums rett til å motta nyheter og informasjon som skal holdes opp mot personvernet og den enkelte persons omdømme som vernet i EMK artikkel 8 og 10 nr. 2.

(72) Det følger av EMDs og Høyesteretts avgjørelser at den konkrete avveiningen av nødvendigheten av inngrepet må baseres på dels mer sammenfallende og dels nokså forskjellige forhold...”

Deretter gis det i dommen en henvisning til uttalelser i Rt. 2003 s. 928 avsnitt 44 (Tønsberg Blad) hvor det er fremhevet som viktige momenter bl.a. graden av allmenn interesse, beskyldningens karakter, om den retter seg mot offentlig person eller privatperson, samt graden av aktsomhet, derunder om og eventuelt i hvilken utstrekning media på publiseringstidspunktet hadde holdepunkter i faktum for at påstanden var sann. Generelt vil ytringen ha et sterkt vern dersom den gjelder forhold av allmenn interesse, verddivurderinger, videreformidling, offentlig person, og det foreligger sterke holdepunkter for at påstanden var sann. Motsatt: Gjelder saken beskjeden allmenn interesse, faktapåstander, egen fremsettelse, privatperson og det foreligger svake holdepunkter for at påstanden var sann, har ytringen et mindre sterkt vern.

I Rt. 2002 s. 764 (Liodommen/Nordlandsposten) tar Høyesterett (s. 773) utgangspunkt ”i pressens grunnleggende funksjon i et demokratisk samfunn, både som sentral utøver av ytringsfriheten og som den viktigste arena for andres bruk av denne frihet”. Høyesterett påpeker at det inngår i pressens rolle bl.a. å avsløre ulovligheter. Samtidig blir det påpekt at pressens ”rolle må balanseres mot hensynet til personvernet, derunder enkeltmenneskets omdømme, som også er en anerkjent menneskerettighet, jf. EMK artikkel 10 nr. 2 – vern av omdømmet – og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 17 nr. 1. Pressens ytringsfrihet kan også måtte avveies mot den såkalte uskyldspresumsjonen i EMK artikkel 6 nr. 2 om at enhver som blir siktet for en straffbar handling, skal antas uskyldig inntil skyld er bevist etter loven”.

Ved avveiningen etter artikkel 10 nr. 2 går et viktig å skille mellom nyhetsmedias videreformidling av andres usanne beskyldninger og egne usanne beskyldninger, jf. Rt. 2003 s. 1190 avsnitt 74 (Minnefondsaken). I utgangspunktet rekkes ytringsfriheten lenger ved videreformidling. Dersom en avis gir korrekt referat fra offentlige dokumenter, skal det også mye til for å iverksette inngrep mot ytringsfriheten, f.eks ved idømmelse av oppreisning.

Lagmannsretten legger i denne forbindelsen vekt på at artikkelen i VG var videreformidling av et oppslag som allerede hadde stått i Svalbardposten. Som nevnt hadde verken rederiet eller Heitmann selv rettet innvendinger mot Svalbardpostens oppslag. Det var både tale om videreformidling av en nyhet fra en annen avis og videreformidling av en

siktelse utarbeidet av sysselmannen. Så lenge det er tale om videreformidling, har det etter lagmannsrettens syn ikke avgjørende betydning i denne sammenhengen at VG er en avis som er utbredt og solgt i langt større utstrekning enn Svalbardposten.

I hovedsak er gjengivelsen fra Svalbardposten korrekt, selv om overskriften er atskillig "spisset" i forhold til overskriften i Svalbardposten. Ingressen i Svalbardposten angir at kapteinen var mistenkt for å ha ført skipet "med flere tonn dynamitt" i alkoholrus. Når det gjelder "spissing", heter det i premiss 49 i EMDs dom av 2. mai 2000 (Bergens Tidende m.fl. mot den Den norske stat) at "journalistisk frihet også omfatter eventuell bruk av en viss grad av overdrivelse eller til og med provokasjon...".

Gjengivelsen av siktelsen var som nevnt korrekt med unntak av at det ikke var tale om påvirkning til sjøs. Dagjeldende strl. § 422 andre ledd omhandlet imidlertid generelt beruselse "under tjenesten" og skilte ikke mellom beruselse til sjøs eller i land så lenge det var tale om beruselse *under tjenesten*. Etter bevisføringen legger lagmannsretten til grunn at Heitmann enten var i tjeneste ved lossingen eller at han uansatt opptrådte slik at de personer som var involvert i og var til stede i forbindelse med lossingen, måtte oppfatte det slik at han var i tjeneste. Lagmannsretten legger til grunn at Hartmann var alkoholpåvirket om bord under lossingen av skipet, også da evakueringen av skip og kaiområde fant sted.

I nærværende sak gjelder det alminnelig nyhetsdekning og videreformidling av opplysninger som hadde allmenn interesse. Pressens rolle i denne sammenheng er viktig i et demokratisk samfunn. VG kan kritiseres for ikke å ha ventet med publiseringen, men opplysningene om siktelsens riktighet var forankret i en bekreftelse gitt ved sysselmannens kontor. På publiseringstidspunktet hadde VG derfor gode holdepunkter for å legge til grunn at siktelsen var korrekt gjengitt. Graden av uaktsomhet utvist av VG er derfor forholdsvis liten. Det må legges vekt på at VG er en utpreget nyhetsavis, og at det derfor ikke kan stilles for strenge krav til avisens undersøkelsesplikt. Særlig ikke når det gjelder videreformidling. Dette er forhold som taler for at det ikke foreligger tilstrekkelig grunnlag for å gjøre inngrep mot ytringsfriheten.

I motsatt retning trekker det forhold at det gjelder usanne faktabeskyldninger av alvorlig karakter rettet mot en privatperson. Avisoppslagene har i følge Heitmann ført til at han har hatt problemer med å skaffe seg jobb i enkelte rederier. På den annen side var det ikke tale om sensitive opplysninger. Opplysningene gjaldt Heitmanns opptreden som kaptein på et fraktefartøy. Heitmann var ikke omtalt som privatperson om helt private forhold. Slik sett er saken forskjellig fra avgjørelsen i Rt. 2007 s.687 (Se og Hør/Big Brother-saken) hvor oppreisningserstatning ble tilkjent.

En konkret avveining mellom hensynet til vern av ytringsfriheten og hensynet til personvernet, er etter lagmannsrettens syn ikke uproblematisk. Etter en samlet vurdering er lagmannsretten kommet til at det i denne saken, omstendighetene tatt i betraktning,

deriblant at Heitmann selv ikke er uten skyld i de misforståelser som oppsto, ikke foreligger sterke nok tvingende samfunnsmessige behov for å gjøre inngrep i ytringsfriheten. I denne avveiningen er lagmannsretten kommet til samme resultat som tingretten. Vilkårene for å idømme oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6 er dermed ikke oppfylt.

Anken har ikke ført frem og etter hovedregelen i tvml. § 180 første ledd skal den ankende part i utgangspunktet betale motpartens saksomkostninger. Saken har imidlertid vært tvilsom og har prinsipiell interesse. Det foreligger derfor særlige omstendigheter som tilsier at den ankende part fritas fra å betale motpartens saksomkostninger for lagmannsretten. Når det gjelder tingrettens avgjørelse, hadde den ankende part fyldestgjørende grunn til å se rettens avgjørelse. Hver av partene bør derfor betale egne omkostninger også for tingretten, jf. tvml. § 180 andre ledd, jf. § 172 andre ledd.

Dommen er enstemmig.

Domsslutning:

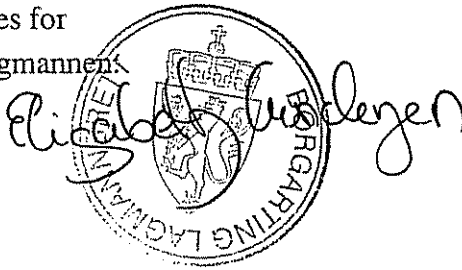
1. Tingrettens dom stadfestes, dog slik at det i tingrettens domsslutning punkt 3 gjøres den endring at hver av partene bærer sine egne saksomkostninger.
2. Hver av partene bærer sine egne saksomkostninger for lagmannsretten.

Wilhelm Omsted

Bjørn Engstrøm

Hans Petter Lundgaard

Bekreftes for
førstelagmannen.

Richard Woldengen